

Péntek Este

Színmű egy felvonásban

ÍRTA: SZOMORY DEZSŐ

Párizs, 1895. január 3.

Személyek:

Áron, rabbi (55 éves)

Jób

SÁMUEL öreg hitközségi emberek

Dorbay Ákos

Eszter (26 éves)

ÉVA

Színhely: Naméth, felső-magyarországi faluhely

(Nagy, egyszerű, majdnem szegényes falusi szoba. A háttér falának közepén alacsony, egyszárnyú s felül félkörben hajló ajtó, mely a tornácra vezet, abonnan a ház apró kertjén túl, a messze háttér hegyeitől körülveve búzaföld s ennek mentén messze elnyúló, a hegyek között elvesző vasúti útvonal látható. Az ajtótól balra nagy ablak, mely már a kertre nyílik, s a tornácéhoz hasonló kilátást nyújt. Az ablak mellett ódi pohárszék. Balról a szoba végén a középajtóhoz hasonló egyszárnyú ajtó. Ugyancsak balról, de már a színhely közepén nagy támlásszék, mellette zsámoly. – Jobbról a bal oldali támlásszékekkel egy irányban nagy, négyzetes asztal s négy szék. Az asztalon pohárba helyezett, hervadó virágcsokor. – Jobb és bal a színhelytől. – Kora nyári délután. Künn vihar.)

Első jelenet

Áron, Éva

ÁRON *(az asztalnál ül és olvas)*

ÉVA *(az asztalnál, amelynek egyik szárnya nyitva; elkéseredetten:)* Ah! ez a vihar, ez a vihar, mely soha meg nem szűnik! ez a roppant égbolt itt felettünk, mely itt soha ki nem tisztul! s ez a

szél, ez a szél, mely örökké zúg, süvít, ordít, nem tudni, mit. Mennyi ideje hogy hallgatom, s csak nem tudom megérteni! Pedig, az isten tudja, mintha valami rémeset kiáltana, míg elrohan itt az ablak alatt... Ha érteném! Ha érteném!

(Egy percig csend. Áron mozdulatlan az asztalnál, Éva az ablaknál. Újabb szélroham.)

ÉVA: Úgy, rajta! tépd, szaggasd a vetést, ne kí-
méld meg, ami megmaradt... Kenyérnek ez
már úgyis kevés... Tél lesz maholnap és kol-
dus lesz Naméth. Tavaly is itt sírtak a küszö-
bön, idén is itt fognak sírni... *(Ismét elballgat,
majd csendesen, szánalommal:)* És az akácom!
szegény, fiatal akácom. Kettétörve... magam
ültettem az ablak alá, magam öntöztem, ma-
gam ápoltam... Egykorú volt az asszonnyal:
huszonhat éves mind a kettő. Az én hibám!
Elvettem a karót mellőle és nem állta a vi-
hart... *(Újabb szélroham)* Most már hiába jársz
erre, hiába kiáltasz; fehér virágú, fiatal aká-
com nincs többé az ablak alatt. *(A szél még egy-
re tart)* Ha érteném! Ha érteném! *(Most Áron
felpillant. A könyv lapjára helyezett kezekkel Évára
néz. Eméz visszatekint. Így maradnak egy ideig.
Aztán Áron ismét a könyv fölé hajlik, míg Éva
gyöngéden, összekulcsolt kezekkel:)* De ha elpusz-
tult is az akácom, a leányom megmaradt...

ÁRON *(anélkül, hogy felpillantana:)* A leány-
od?...

ÉVA: Az asszony, Eszter... *(Előbbre kerülve:)*
Öreg bolond létemre a leányomnak mondom.
Csak nem haragszol érte, jó uram?

ÁRON *(mint fenn:)* Nem én, Éva.

ÉVA: De hát nem én neveltem-e s örködtem
fölötte? Olyan jólesik az anyjának gondol-
nom magam. És ha látom! az isten tudja,
olyan büszke – féltékeny vagyok rá... A sző-
ke fejét, a világos szemeit, az életemnél job-
ban szeretem. Csak itt volna már!... Még az
ebéd után futott el, azt mondta, virágot meg-
keresni... Virágot! Szegény, édes asszony!
Erre aligha talál. Meglepte a vihar... menek-
ült...

ÁRON *(felpillantva:)* Menekült?... Hová? De
hiszen csak ide menekülhetett...

*(Éva az ajtóhoz megy, kinyitja, kinéz, majd ismét be-
csukja s újra az ablakhoz kerül. Áron követte a tekin-
tetével. Egy percig csend. Künn néha-néha megújul a
szél. Aztán:)*

ÁRON: No, látod-e már?

ÉVA *(az ablakban:)* Nem én, az út kihalt, nem
látom, csak a „Fekete Vadász”-t.

Áron: A „Fekete Vadász”-t?... Ki az?

ÉVA: A Dorbay-kastély gazdáját nevezik így...
amiért még vadászni is fekete ruhában jár...

Áron: Gyásza van tán... Éva?...

(Ismét szél.)

ÉVA: Ha érteném! Ha érteném!

*(Egy percig csend. Éva az ablakban, Áron felkényő-
kölve az asztalra, az asszonyt várják. Majd hirte-
len:)*

ÉVA: *(megrémülve, elfojtott sikollyal:)* Ah! *(Re-
megve betámasztja az ablakot, az üvegéhez tá-
maszkodik, mintegy elállja, védi a testével)*

Áron: Mi az? Mi lelt?

ÉVA *(leplezve az izgalmát, száraz, elfojtott zokogás-
sal egyre az ablakot védvé:)* Semmi, jó uram,
semmi...

ÁRON: Semmi?... De hiszen...

ÉVA *(hirtelen kitárt, magasra emelt karokkal, elő-
retámolyogva, kiáltva:)* Ah! *(Rémülten)* megér-
tettem! megértettem!

ÁRON *(hosszákérül, megfogja a karját:)* Éva!

ÉVA *(mint fenn, maga elé:)* Igen... megértettem,
jó uram... megértettem... hallottam tisztán,
megtépte a lelkemet... Szörnyű volt, rémsé-
ges volt, látja... félek, fázom.... Harminc esz-
tendeje szolgálom, nagyon szerettem, jó
uram... Esztert is, mint a gyermekemet... azt
hittem, itt fogok meghalni, el fognak temetni
ott az út végén, a temetőben... s akkor is kö-
zel leszek ide... De nem lehet, el kell men-
nem, el, messze... azt kiáltotta a szél, hogy baj
van e háznál!...

ÁRON: Baj?..

ÉVA *(anélkül, hogy ballaná, mind fokozódó izga-
lomban:)* És el kell hogy kerüljem a bajt, nem
akarom látni benne, jó uram, el kell men-
nem.. Csak egy nyomorult, szegény asszony
vagyok s nem tudok segíteni... Arra lenn, a
Tisza vidékén van az atyafiságom... hozzájok
megyek, tán még emlékeznek reám, adnak
szállást, egy falat kenyeret... De ha nem is ad-
nak, ha kivernek is, mégis el kell mennem, el
kell hogy hagyjam, jó uram... *(Küszködve:)*
A szél! A szél! A kiáltása hajszol, kerget
el... nem, nem maradhatok itt, félek, el kell
mennem... Fehér virágú, fiatal akácom nincs
többé az ablak alatt...

ÁRON *(kutató szemekkel, csendesen:)* És a leá-
nyod? Eszter?...

ÉVA *(önfeledten, kiáltva:)* Ő sincs már!

Áron: Nincs!

ÉVA *(a szemeit elfödve a kezével, egyre tartó izga-
lomban:)* Az akácról levettem a karót, az
asszonyról levettem az örökös szememet...

Áron: Ah! *(Hirtelen elbocsátja az Éva karját, az ab-
lakhoz siet, felrántja. Éva megrémülve néz utána,*

majd megkönnyül, miközben Áron megszólal:)
A „Fekete Vadász”.

Második jelenet

Előbbieik

ESZTER *(Áron beszéde közben jön be sietve közpérről. A karján nagy virágcsomó; az öltözéke rendetlen, a haja megkócosodva a halántékán, a füle mellett. Felbevultnak látszik, bejőve hirtelen megáll, zavartan, szótlanul nézi Áront, Évát, nem érti a mozdulatlanságot; a virágai alatt valamit rejtgetni látszik. Majd csendesen:)* Virágot hoztam...

(Áron, Éva szótlanul állanak. Az utóbbi hosszán nézi az asszonyt, aztán nesztelenül, fáradtan megindul, s balról eltűnik. Az ajtó becsukása alig hallatszik.)

Harmadik jelenet

Előbbieik, Éva nélkül

ÁRON *(Eszterhez, szelíden megszímtva a haját:)*
A hajad...

ESZTER: A szél...

ÁRON: Fel vagy hevülve..

ESZTER: Megkergetett a vihar..

ÁRON: A ruhád...

ESZTER: Az eső...

ÁRON: Ezek a virágok...

ESZTER: A hegy-alján téptem őket... elmentem értök messze...

ÁRON: Nem illatosak...

ESZTER *(gyermekes nehezteléssel:)* Nem illatosak! *(Mohón egy szál virágot kerítve:)* Ez a rózsá.. Nézzed...

ÁRON *(elveszi, nézi:)* A hegy-alján tépted ezt?...

ESZTER *(gyorsan egy más virág után keresve s egy mezei virágot tépve elő, izgatottan:)* Hát ezt?

ÁRON *(elveszi a virágot):* Rózsák közé mezei virágot?... *(Szelíden)* Mit jelent ez, Eszter? Megtévedtél?...

ESZTER *(beszélni akar)*

ÁRON *(elébe vágva:)* Ah! mezőn jársz és kertben tépsz virágot?... Kertben?... Hol?... A mi kertünkben *(hátranyújtott karral)* itt, az ablak alatt, vannak rózsák?

(Eszter hallgat)

ÁRON: No mondd, vannak?

ESZTER: Nincsenek.

ÁRON *(az asszony elé kerül, a szemébe néz, így maradnak egy percig. Kinn meg-megújul a szél. Áron belemarkol a virágokba, mire az asszony ijedten hátrál:)* Húzódol tőlem?

ESZTER *(megáll:)* Nem.

ÁRON *(felkapja a virágokat s alattuk megpillant egy könyvet, s meglepetten, a virágokat elejtve, a könyvet kapja fel:)* E könyv? *(A címlapját nézi.)*

Regény... Honnan?... Az enyém?...

ESZTER *(már-már fuldokolva:)* Nem.

ÁRON *(elhajlítva a könyvet:)* Nem ám! *(Az asztalhoz sietve, s az ott lévő nyitott könyvre verve a tenyerét:)* Nekem nincs könyvem, csak ez, *(Felkapja, magasra tartja s kifeszülten, mintegy bravúrban:)* mert nincs is könyv, csak ez!

ESZTER *(megdöbbenve a férje rajongásán, hozzásimulva:)* Uram...

ÁRON *(mintegy folytatva, az asszony fejére téve a kezét:)* És nekem nincs szolgám, csak ez... *(Az arcába hajolva:)* Rossz vagy...

ESZTER *(izgatottan, tagadólag:)* Ne hidd, uram.

ÁRON *(a padlón heverő virágokra és könyvre mutatva:)* E virágok?... S e szenny?...

ESZTER: Nincs bennök semmi rossz... Hallgass meg, kérlek...

(Áron a baloldali karosszékében)

ESZTER *(a lábainál, a számolyon:)* A hegy-aljára nap nap után virágért megyek. Ah! szegény, apró virágok. Soványak és szenvedők. Nap alig süt reájok, az ég mosolyát soha nem látják... de a kicsiny, színtelen fejüket megtépi a szél, a szirmait elrabolja... olyan aprók, olyan aprók, olyan ártatlanok és mégis megnyit szenvedhetnek. A szenvedés elől tépem le őket, s hidd el, a karom gyöngédebb, mint a szél... S úgy gondolom, jól vannak itt, jólesik nekik... magamnak jólesik nagyon... *(Keserűséggel:)* Annyira egyedül vagyok, oly nyomasztó a magányom. Az örök vihar, a szél, amint a hegyekről rohanva le besüvölt az ablakon, s magával akar ragadni..., oly ritkán szólsz hozzám s oly égető, kimondhatatlan szükségem van valami titkos, édes, ismeretlen dologra, hogy ostobán, a saját szavamat nem értve, a virágokkal beszélek róla, a virágokat kérdelem, ők lettek a bizalmasaim... És akkor, a virágok, mintha felelni akarnának... egyik, másik, úgy látom, meghajlik a pohárban... De míg kél a válasz, míg megértem –

elhervadtak... hiszen már a virulásuk is félig hervadás vala. – *(Rövid szünet után:)* Egy nap – néhány hete lehet – letarolva találtam a mezőt. Nyoma sem volt virágnak... csak egy szál akadt volna a szemem elé! De nem... az éjszaka viharja seperhette el mind. Megindulok, jövök szomorúan hazafelé... a völgyből a kápolna harangja szólott, kísért... Már látom a házunk mohos födelét... sietek. Ámde ekkor, a Dorbay-kastély kertje alatt haladva el, a kerítésen át mintegy felém hajolva, nagy fehér rózsák tűnik a szemembe. És hirtelen, a kerítés végén, egész csomót látok belőle, mint nagy csokor, úgy áll a tövén... Rózsák! Rózsák! fehérek, mint a tej, megbolondítón fehérek... Azt hittem, álmodok... rózsák erre, mifelénk... s a Dorbay-kertben, mely örökön kietlen, kertésze sincs... S a vihar nem bántja őket?... Közeledem feléjük, a fehérségük legyőzhetetlen... odacsalt... a színük elkápráztatta a szememet, illatuk lerészegített... gyöngye voltam, az ingerüknek nem tudtam ellenállni többé, és... *(Habozva)*

ÁRON: És?

ESZTER: ...letéptem őket. De ekkor, hirtelen, valaki – a kerítés mentén rejtőzhetett – megragadja a karomat, szól: „Kis tolvaj!” De szól úgy, mondja úgy, hogy érzem, jobb esik neki, hogy loptam, mintha nem tettem volna... Remegve pillantok reá... már ekkor kiegyenesedve áll előttem... Egy fiatal, fekete ember... rám mosolyog...

ÁRON: S a karodat?...

ESZTER: Elengedi...

ÁRON: Úgy hát...

ESZTER: Menekülnöm kellett volna, ugye?...

Nem tudtam, csak a rózsákat hullajtottam el... a lábam mintha gyökért vert volna... Egyébként nem is hallottam, mit beszél. Csak később, otthon, jött vissza az emlékezetembe... Dorbay Ákos, a kastély új gazdája... idejött lakni, mert szomorú, mert a nővére meghalt, fiatal leány, korombeli... És csúfolják „Fekete Vadász”-nak, mert gyászruhában jár vadászni is. Lát nap nap után, amint virágért megyek... és sajnál, hogy nem találok. A rózsák cserépből állnak... nekem hozatta őket, nekem tette ki őket, nekem, hogy letépjem... Kérte az Istent, hogy a szél megkímélje... És a szél megkímélte... Azóta büntetlenül tépem a virágait... s azóta kísér végig a mezőkön... ha akad virág, itt is tépünk, együtt tépjük...

ÁRON: Tudod, hogy keresztény?...

ESZTER: De hiszen ő is tudja, hogy zsidó vagyok...

ÁRON: S hogy a hitvesem vagy?...

ESZTER *(megdöbbenve zavartan:)* Nem bánt... nem érint... hidd el, hozzám se nyúl. Azaz, hogy egyszer megfogta a kezemet, amikor egy tövis megsebezte... megmosta a patak vizében. És hogy már régideje könyveket ad!... Imádom őket, magam kérem... Mert olvasnom kell *(feláll s mind növekvő izgalomban:)*, mert tudnom kell, mert a virág már nem elég, a könyveket jobb' megértem, mi titok, mi édes, mi ismeretlen, velük közelebb jutok hozzá – a vágyamat megtanultam belőlük! *(Lázban:)* A vágyam? Igen... végre is meg kell hogy mondjam... meg kell hogy mondjam, Áron, a vágyam: el innen...

ÁRON *(hirtelen felállva, megdöbbenve, kiáltva:)* El innen?!

ESZTER: El!... igen, el, el a viharból! el a hegyek mellől! el, ki a nyomorból, ki a szélből, mely a nyomomban, mely üldöz, melynek megőrjít a beszéde!... Hallod, amint kél... ott, messze, a hegyek ormán... hallod, amint lerohan a lejtőjükön, megtépi a virágot... hallod, amint közeleg... mint végigsüvölt a fák között... hallod... most a vetéseket bújja... itt lesz rögtön... hallod... amint üvölt-süvölt, jajveszékkel... *(Rémülten oldalt húzódik:)* hallod, itt, az ablakunk alatt... *(kiáltva, magánkívül:)* Ah! ez a szél! ez a szél! Világnomora, ezer halál bög és táncol rajta végig!...

ÁRON: Eszter!

ESZTER: Védj meg előle, ments meg előle, vígy el innen... oh, nem sokára, egy hónapra... egy hétre, Áron, egy napra csak!... De vígy el oda, ahová a vágyaim vannak, ahová az epedés csal, hegyeken túl, földeken, nyomoron túl, a fényességbe, a boldogságba, az álmaimba *(kitörve rajongó lelkesedéssel:)* a városba! a városba!

ÁRON: A városba!...

ESZTER *(mohón epedéssel, az olvasottakra való emlékezés kéjében:)* A városba... igen, a városba, hol nincsen más, mint itt... nagy paloták, márványból égbe nyúlók, kivilágított, kristály-üveg ablakokkal, mint az égő, óriás szemek... nagy utcák, virágos sétahelyek, hol kígyózik a nép, visszhangzik a vidámság, kacag az élet öröme... Dal és zene, szerelmes hegedűk... színházak, kápráztatók... selyem, arany, gyémánt, elbódító pazarság, csupa

láng, csupa tűz, az Isten ege a földön, lerészegítő, gyönyörrel teli világ... A város! A város! Az ígért földje nekem, Áron én meghalok, ha nem látom...

ÁRON: Meghalsz, ha látod?!...

ESZTER *(anélkül, hogy hallaná, könyörögve, magánkívül:)* Ments meg! Ments meg! vezess el... kérlek, vezess el... nem rögtön, nem, majd később, sátoros ünnepkor tán?...

ÁRON: Sátorban lakunk a városban?...

ESZTER *(mint fenn:)* Keresztény-ünnepkor hát?

ÁRON: Akkor nekünk vigadnunk nem lehet.

ESZTER *(kétségbeesetten:)* Jó... hát mondj egy napot... legyen bár egy hét múlva, egy hónap múlva... egy esztendő múlva... de mondj egy napot, amelyen elvezetsz...

ÁRON: Oly nap, amelyen elvezetlek, nem virrad mireánk. A mi városunk e fészek, a mi földünk e föld... s míg el nem szólít az Isten, mi innen el nem mehetünk... Mi innen kívül van: cudarság... mi vágyad van: betegség... az ártatlanságod meggyalázták, az egyszerűséged megejtették, ide élém, s esküdj, ez ősz fejre esküdj s az életemre, hogy a könyvet, amelyet ád, a virágot, amelyet nyújt, meg nem érinted soha, ez ősz fejre esküdj s az életemre, hogy a kereszténnyel soha többé nem beszélsz!... *(Mégfogva az asszony kezét, az ablakhoz vonja:)* Itt az ég láttára esküdj! *(Büszkén, mintegy a funkciója méltóságában felrántja az ablakot, s ugyanakkor, míg az ablak szárnya nyitva marad, elengedve az asszony kezét, megdöbbenve hátrál:)* Az esti csillag! Szombat csillaga! *(Alkonyati csillag az égboltozaton)*

Negyedik jelenet

Előbbiek, Jób, Sámuel (Áron utolsó szavai közben jelentek meg középről, megállottak a küszöbön, az ajtót nyitva hagyták.)

JÓB *(Áronhoz:)* A templomban... *(Kalaplevéve köszönti az asszonyt)*

SÁMUEL *(Áronhoz:)* Későre jár... *(Mint Jób köszönti az asszonyt)*

ÁRON *(a késedelme miatt zavartan, sietve, a szakállán, baján végigsimítva:)* Megyek... megyek... *(Eszterhez:)* Imádkozzál... *(Aztán megindul a középső ajtó felé, melynek küszöbén Jób és Sámuel alázattal, mozdulatlan állanak. Már-már a küszöbön van amikor Eszter „Áron!” kiáltással*

hirtelen utána siet, mire Áron megfordul, kiegyenesedve áll meg a küszöbön.

Eszter előtte, halkán, bizonyos szomorúsággal nézi az urát emez kérdőleg tekint reá. S hogy az asszony nem szól, lehajlik hozzá, gyöngéden homlokon csókolja, ismétli: „Imádkozzál...” Aztán el a középről. Jób, Sámuel követik; az ajtó bezárul.)

Ötödik jelenet

Eszter egyedül, majd Éva, majd pedig Dorbay Ákos

ESZTER *(megállott volt az ajtó közelében, s most mintegy a távozás után:)* Áron! tarts meg az emlékezetemben, soha el ne felejtsd, hogy a szolgád nem esküdt!... *(Az ablak nyitott szárnyához dőlve az égnek emelt tekintettel:)* Légy áldott, te magányos, fényes, titokzatos esti csillag. Szombat megváltó csillaga! mondd meg nekem, ki gyújtott ki, ki küldött az égboltozatra megmenteni a boldogságomat... a boldogságom?... *(Epedőn)* Igen, néked megvallhatom,... a boldogságom a rózsák, a fehérek, amelyeket az ő kertjében tépek... a boldogságom, a könyv, amelyet ád, a forró mesék, titkos gyönyörök, amelyet úgy hívnak: szerelem. A boldogságom a vágy, s a vágyam az ismeretlen világ. Légy áldott Szombat megváltó csillaga!... Oly fényes vagy, oly tiszta, hogy lehetetlen miképp a bűnhöz lész társam nekem... *(Szél. Eszter megrendülve, mintegy a csillag látása elől menekülve eltántorog az ablak mellől, mind fokozódó izgalomban:)* Bűn! bűn! mégis bűn, mert nagyon édes... mert nagyon édes. Istenem, elúzni az esti csillagot... fojtsd el a virágaid illatát!... istenem ments meg, mert elveszítem magamat!... Pusztítsd el a vágyamat, mert én fogok elpusztulni!... *(Küszködés után, magánkívül, mohón, kacagó kétségbeeséssel:)* Nem, nem, Istenem, ne pusztíts el... de tedd a vágyamat forróbbá, az epedésem lángolóbbá, ojts lázat, ojts szenvedélyt belém *(epedő rajongással kiáltva:)* szenvedélyt! szenvedélyt! a Városba! a Városba... *(Rövid szünet után megremegve, izgatottan:)* Kopogtak... itt van... *(A középső ajtóhoz siet, de hirtelen megáll a közepén, mert ugyanakkor: a középső ajtóhoz siet.)*

(Éva belép balról, két, már égő gyertyával a kezében, amelyet csendesen a pohárszékre állt. Aztán a pohár-

székből asztalkendőt, serviette-et vesz elő, szótlanul átnyújtja az asszonynak. Emmez sietve teát, a virág-poharat, könyvet a pohárszékre viszi. Itt Éva evőeszközt, tányért és két kalácsot ad át az asszonynak. Emmez átveszi, az asztalfőn lévő tányérra helyezi a kalácsot, leborítja egy serviette-tel. Aztán még két embernek terít balra az asztalfőtől. Majd egy palack bort vesz át Évától és ugyancsak az asztalfőre állítja. Most leül oldalt az asztal mellé.)

ÉVA (miután a pohárszék ajtaját betámasztotta, a két gyertyát az asztalfőn helyezi el, letakart tányér mellett, azonközben meglepetten az asztalra tekintve:) S magadnak nem terítesz?...

ESZTER (feláll s izgatottan, a tányérokra mutatva:) Ez az uramé... ez Jóbé, ez Sámuelé. Csakugyan, magamról megfeledeztem... (Gyorsan terít magának az asztalfőtől jobbra.)

ÉVA: És a gyertyákat nem áldod meg?

ESZTER: De igen... (A karjait áldólag emeli a gyertyák fölé, egy pillanatig imádkozni látszik, majd ismét leül.)

(Rövid szünet. Künn néha-néha meg-megújul a szél.)

ÉVA: A péntek esti gyertyákat ma hoztam be utoljára...

ESZTER: Utoljára?...

ÉVA: Igen, mert a házból örökre elmegyek.

ESZTER: Elmegy?...

ÉVA (fájdalommal:) Ez minden?... Az okát nem kérde? Meg se lep? Eszter!... Hát nem szeretsz már... nem tudod, hogy a karjaim közt nevelkedtél, hogy úgy örködtem feletted, mint a tulajdon gyermekem felett?... Ah! vajha még jobban örködtem volna... a gondtalan, csendben, itt érhet a halál. (Élénkebben:) De így... Szombat az utolsó napom itt; vasárnap indulok. (Küszködés után izgatottan:) Megértettem a szelet s nem akarok itt lenni a szerencsétlenségben...

ESZTER (megrendülve:) A szerencsétlenségben?...

ÉVA (Eszter karját ragadva meg, baljával az ablak felé mutatva és halkan, mintegy a fülébe súgva, irtóztattal:) Onnan... az ablakból láttam... az ajkadra tapadva ajkát a „Fekete Vadász”!... ölelő karja közt.

ESZTER (rémülten, Évába fogódzva, erőtlenül a tagadásra és mintegy jajveszékeltő hangon:) Éva!...

ÉVA (elbárítja magától, hátrál, aztán:) Az Isten örködjön feletted... az én istenem, ha a tiéd nem elég erős... (A szeméit törülgetve megindul a

bal oldali ajtó felé, majd hirtelen, ijedten:) Mintha kopogtak volna...

ESZTER (feláll, izgatottan:) Nem, nem... A szél... ÉVA (a középső ajtóhoz siet, felnyitja, kinéz:) A szél... (El balról.)

(E pillanatban a kopogás ismétlődik, s miközben Eszter az ajtó felé roban, már az megnyílik s belép Dorbay Ákos)

ESZTER (megrémülve a látásán:) Az istenért! Dorbay: Hát nem várt?

ESZTER (mint fenn:) De vártam... s mégis... (Kítőrve:) Oh! menjen, menjen. Könyörüljön rajtam, hagyjon el... hagyjon el... (Könyörög:) legyen jó hozzám, legyen nemes, ne akarjon leszúrni, ne akarjon magával ragadni most, hogy oly könnyű volna... most, hogy oly gyöngye vagyok... Látja, szegény vak vagyok itt ön előtt, a „Fekete Vadász” előtt... (Zokogva:) Oh! Könyörüljön rajtam. Könyörüljön rajtam...

DORBAY (átkarolva, gyöngéden, majdnem suttogva:) Csakugyan, kis őzem te, ártatlan apró vadam...

ESZTER (kezével a Dorbay ajka előtt:) Nem... nem... ne tovább... ne ez édes szavakat a fülembe... ne ez édes szavakat egy messze világról... egy egészen új nap varázslatáról, csodás tüzeről, amelyből egy szikrát elhozott nekem... (Zokogva, halk, könyörgő hangon:) Legyen szánalommal irántam...

DORBAY (az asszonnyal a karjai között, halkan, forrón:) Eszter! Eszter!

ESZTER: Így, így szólítson a nevemen, hogy felocsúdjak, hogy magamba szálljak újra, hogy megismerjem magamat... (Kibontakozva mintegy önnönmagának kiáltva:) Eszter! Eszter! gyöngye vagy, rossz vagy... (Küszködés után, pillanatnyi gondolkodás után kítőrve:) Irtóztató a tüzed! (Künn szél; megrendülve a halásán, kiáltva:) Áron! Áron! te megmenthettél volna... (Elaléltan a Dorbay karjában, halkan, odaadással:) Legyen szánalommal irántam... legyen szánalommal irántam...

DORBAY: Ne félj... ne félj... (Az asszony arcába hajolva, lassan, elfojtott szenvedéllyel:) Szeretlek...

ESZTER (a keblére szorított kezekkel, átengedve magát, mintegy álmodozva, enyhe panaszlással:) Szerelem?! Mintha pillangók szárnyán kelne zene, édesen bűg a fülembe, oly halk, oly édes, oly édes, oly édes... S itt, a szemem előtt... A rózsák! a szép, fehér rózsák! mesz-

sze ismeretlen, álombeli kertből... Mondd, mért oly illatosak?... miért nincs tövisök?...
(*Egy percig hallgat, elálmodozva a Dorbay mellén, emez az arcába tekint, miközben Eszter, egészen balkan, mintegy álomban ismétli:*) Mondd, miért nincs tövisök?...

DORBAY (*balkan, az arcába mondván:*) Nincs tövisök, szépek, fehérek... csak illatuk van!

ESZTER (*epedő sóhajtottással:*) Látod őket te is?... s közöttük, a fehérségökben, látsz engem, mondd?...

DORBAY: Látlak...

ESZTER: Ugye fiatal vagyok... ugye hogy boldog leszek... ugye hogy követnem kell téged?...

DORBAY (*balkan:*) Követned kell engem...

ESZTER (*anélkül hogy ballaná, meg-megremegve a Dorbay mellén:*) Oh! hát ez a szerelem... ez a szerelem, amikor egyszerre omlik össze és egyszerre marad meg minden, amikor nincs semmi, senki többé, és mégis megvan minden, Te és veled én... Amikor oly roppant csendet érzek, hogy hallom a szívem dobogását... Ah! hát ez a szerelem... ez a szerelem, amikor úgy vélem, hogy a roppant csenden szűrődve által zene szól itt körülöttem, dal, mely selyemszálon pendül s amelyen enyhe szárnyacsapással pillangók kerengenek...? Oh! hát ez a szerelem, amikor fehér rózsát lát az ember...? beláthatatlan téren csupa kacagó galambfehér rózsafej... Ah! kápráztat a színök, a fehérségük megvakít és részeg vagyok az illatuktól... (*Epedéssel:*) Légy szájalommal irántam... légy szájalommal irántam...

DORBAY: Oh jöjj! Oh jöjj!

ESZTER (*mintegy álomban, a kinyújtott karjával maga elé mutogatva:*) Rózsák! Rózsák! És mind több, mind több... egészen az ég aljáig, egészen a nap leáldozó korongjáig, mintha a földet érő lassú reppenéssel, rengeteg fehér galambnak a végtelen költözködése volna... (*Epedéssel:*) Oh! légy szájalommal irántam... légy szájalommal irántam...

(*Kívülről, kezdetben balkan, majd mind jobban meg erősödve mintegy a templomból távozók zivajja.*)

DORBAY: Oh jöjj! Oh jöjj! Menjünk... menjünk... rögtön itt lesznek a templomból...

ESZTER (*megremegve, de még egyre tartó álmodásban, balkan, majdnem suttogva:*) Oh! ne kelts fel, ne kelts fel, ne még... ne még... oly jó itt lenni veled... Emlékszel, amikor először téptem a virágod, amikor megragadtad a karo-

mat mondtad: „kis tolvaj”... Mondjad, hogyan mondtad, suttogva a fülembé, oly édes hallanom...

DORBAY: Kis tolvaj, kis tolvajom, rajtakaptalak, a gyöngye karod megragadtam... (*Kötőrő szenvedéllyel:*) Velem kell jönnöd – imádlak!

ESZTER: Hová vezetsz?... A városba?... Ígérted... mondtad, ma megyünk... péntek este... (*Ismét elálmodozva:*) Nagy paloták, márványból, égbe nyúlók, kivilágított kristályüveg ablakokkal, mint az égő, óriás-szemek... Nagy utcák, virágos sétahelyek, hol kígyózik a nép, visszhangzik a vidámság, kacag az élet öröme... Dal és zene, szerelmes hegedűk... Selyem, arany, lerészegítő gyönyörrel teli világ. Az ígéret földje nékem, és ha nem láthatom, meghalok...

(*Kívülről mind növekvő zivajj*)

DORBAY (*türelmetlen:*) Oh jöjj! Oh jöjj!

ESZTER (*anélkül hogy ballaná, hirtelen kibontakozva, mintegy az emléke nyűgében:*) Nem, nem így... nem így mondta Áron... (*Rémülten a karok székre mutatva:*) Látom itt... hallom a hangját (*Kiáltva:*) „Meghalsz, ha látod!” Igaz?... Meg kell halnom?...

(*Künn egyre tartó s mintegy közeledő zivajj*)

DORBAY: Oh jöjj! Oh jöjj! A templomból már útban vannak!...

ESZTER (*magánkívül:*) Az ígéret földje... meg kell halnom, ha látom... (*Kétségbeesetten, zokogva, kitárt karokkal, tehetetlen:*) Nem mehetek, nem mehetek, nem mehetek, csak a határáig... s a határa a küszöb!...

DORBAY (*lázos türelmetlenséggel:*) Megvédek... szeretlek... az enyém leszel... az enyém vagy... a csókban megesküdünk egymásnak... Jöjj! jöjj! jönnöd kell!

ESZTER (*az asztalba kapaszkodva:*) Ez asztal itt...

DORBAY: Már nem a tiéd...

ESZTER (*a férfi terítékére meredő szemmel:*) E teríték... s mellette az enyém...

DORBAY: Nem a tiéd...

ESZTER: E gyertyák, amelyeket megáldottam...

DORBAY: Az áldásod leszakadt róluk, értsd meg, a nyomorúság falujában vagyunk, fekete rémes hegyek között, amelyekkel nászra kél a szél, ordítja, zúgja: Halál! Halál! Oh

jöjj! oh jöjj!... az életbe... Eszter! a szerelemben! a szerelemben jöjj! Néhány perc még... az idő a... *(Mind növekvő, mind közeledő zsvíaj)* Már-már itt vannak!... hallod őket?... nem lehet várnom... Oh jöjj! oh jöjj! *(A küszködő asszonnyal a karjai között:)* Nem jössz?... *(A zsvíajra figyelve:)* S ha már késő volna! *(Hirtelen kiegyenesedve, az asszony testével mintegy bravúrbán a karjai között, kiáltva:)* Ah! most már mindegy, nekem... most már az enyém vagy... és most már mit bánom én, ha jönnek is.

ESZTER *(lázban, rajongással, Dobayhoz simulva:)* Nem... nem... vezess... vezess... *(a Dobay karjában kifelé támolyogva, az asztalra meredő szemekkel:)* Ez asztal itt... a Péntek Este szentségében...

DORBAY: A városok... a vasárnap gyönyörében...

(El középről. Az ajtó nyitva maradt. Künn, a hívők elszéledése során megennyhülő zsvíaj. A színen néhány pillanatig üres maradt. Teljes csend, néha szél.)

Hatodik jelenet

Áron, Jób, Sámuel, majd Éva

(Áron belép középről. Jób, Sámuel követik, s az asztal mentén állanak meg.)

ÁRON *(a színen közepén, áldólag felemelt karokkal:)* Legyen áldott e ház... *(Hirtelen körültekintve, abbagyva az áldást:)* Az asszony?...

JÓB: A kertben lesz talán?...

SÁMUEL: Avagy elment a templomig... elédbe...

ÁRON: Csak láttam volna... *(Az ablakhoz megy, kiált:)* Eszter! Eszter!

ÉVA *(betör balról, magánkívül:)* Segítség! Segítség! Az asszony... Eszter... Most megy... most... a „Fekete Vadász”-szal!...

(Jób, Sámuel megdöbbenve egymásra tekintenek az asztalnál.)

ÁRON *(eltántorodva az ablak mellől:)* Elment?... Eszter elment?... A „Fekete Vadász”-szal?... *(Hirtelen, eliszonyodva, rettenetes kétségbeeséssel kiáltva:)* Péntek Este, vasúton! *(Megragađja az Éva karját:)* Kígyó! Te tudtad!

ÉVA *(az Áron karja alatt térdre esve, lázban:)* Én?... jó uram... én?...

ÁRON *(elengedve:)* Nem... nem... te nem tudtad... te nem tudtad... *(Jób és Sámuel felé fordulva, ismét kiáltva:)* De ti... ti tudtátok!...

JÓB *(megdöbbenve:)* Mi?... Áron?...

SÁMUEL *(mint Jób:)* Hogy gondolod...

ÁRON: Igaz... örülség... ti nem tudtátok... hogyan is tudtátok volna... *(kitörve:)* De hát ki tudta, mondjátok egy embert *(rángatózó karokkal:)*, adjatok egy embert... valakit, aki lélegzik... valamit, aminek élete van... ide a kezeim közé... egy embert, aki tudta, aki segédkezett neki... hadd töröm össze... hadd fojtom meg... megállj! megálljatok!... vagy ha a szavam el nem ér hozzá, ha a hangom utol nem éri, úgy érd utol átkom, érd utol gyász, gyötrellem... és amint fölénk az ég, úgy boruljon föléd a nyomor, és amint bennünket a csillag, úgy kövessen nyomon a ragály mint lánghéve a napnak, az arcod fehérségét marja ki a himlő, a szemed világát tépje ki az éj és kerüljön az ember, és fusson előled az állat, és gyermekeid asztalától légy elkergetve és légy kirúgva, bitangul e világon ne járhasz csak arra, amerre a könnyek, a kín, a halál várakozik reád! *(Az ajtó szárnyához vágódik, szétkuszált hajjal, s szakálla mind beljebb kerül és maga elé meredve, mintegy az átkozódáson rajtakapva magát, zokogva, irtózáttal:)* Ah! Eszter... Eszter... *(Az ablak melletti falon vergődve, zokogva:)* Tépjétek meg a ruhámat, tépjétek meg a szakállamat és tépjétek ki a szívemet, mint a falu veszett kuttyáját, verjétek agyon, öljetek meg... gyermekeim, testvéreim, könnyörgők, öljetek meg!... öljetek meg!... mit keressek én ezen a világon... Ez a világ már nem az én világom, ezek az emberek már nem hasonlók énhozzám, egy egészen új világ terjed arra, messze, hegyeken túl, felhőkön túl elverve a szél hátán a ragályát idáig!... Öljetek meg!... Öljetek meg!... Könyörüljétek rajtam, öljetek meg!... Vagy ha nem akartok, ha nem tudtok megölni, úgy hát adjatok vigaszt, egy vigasztaló szót, egy hangot, mely enyhet tudna hozni...

(Jób és Sámuel a szemeiket elfödve sírva állanak az asztal mellett.)

ÁRON *(egyre zokogva:)* Nem tudtok?... vigaszt sem tudtok?... úgy hát védjétek, aki elhagyott, mondjátok egy szót a mentségére... Halljátok, egy szót... Jób! Sámuel! egy szót!... vagy te, Éva, te tudsz talán?...

(Jób és Sámuel tagadólag rázzák a fejüket. Éva a padlón zokog.)

ÁRON: Elment... nem tudta semmi visszatartani... e fehér fej, ez ősz szakáll... e ház... e gyermenyák! a Péntek Este világossága, a Péntek Estnek asztala!... Elment a városért... *(Kitörve:)* A városért! De hát mi a város?... hitetlenek világa, cudarság! És az különb, mint én? és az jobban megérti, mint én és az kedvesebb neki, mint én, a hitetlenség is kedvesebb, a bűn is kedvesebb, és minden és minden kedvesebb, mint e ház, kedvesebb, mint a Törvény!?! *(Gondolkodás után:)* Hát mindebben hol van az Isten?... *(Kiáltva:)* Hol van az Isten?...

JÓB *(nehezteléssel:)* Áron!...

SÁMUEL *(mint Jób:)* Péntek Este!...

ÁRON *(felkapva a pobárszéken lévő könyvet, lázasan lapozva benne, kiáltva:)* Ah! igen, tudom már, tudom már, hol van, a megtorlásban, a büntetésben, a bosszúban van, a bosszúban! a bosszúban! a bosszúban! *(Felrántva az ablakot s kifeszülve, az égnek emelt arccal, az átok ké-*

jében részegen, mintegy az égbe kiáltva:) Királyok Királya! bosszúálló Isten! Izrael Istene! verd meg! verd meg!

(Jób és Sámuel megdöbbenve állanak. Éva összekuporodva a padlón, zokogva keresztet vet.)

ÁRON *(visszakerülve, felsegítve Évát:)* Tudom, el akartál menni, hogy elkerüljed a gyászt, ne lássad a fájdalmamat... Úgy hát tudd meg: nincs gyász, nincs fájdalom többé... elmúltanak. Itt fogsz maradni, ugye?...

ÉVA: Itt... itt, jó uram...

ÁRON *(elengedve Éva karját, szilárdan, kimagasodva a szín közepén, áldólag felemelt karokkal és szilárd hangon:)* Legyen áldott e ház, áldott ami benne él, mi benne vagyunk és dicséri az Istent!

JÓB és Sámuel *(csendesesen:)* Ámen.

ÁRON *(az asztalra mutatva:)* Testvéreim... az ebédhez.

Függöny legördül